ADHD koster ubehandlet knap 3 mia. kroner om året

– prisen pr. individ for de lidt sværere tilfælde er på knap 150.000 kroner om året

For første gang – nogen sinde – bliver der sat kroner og øre på, hvilke omkostninger ADHD ubehandlet påfører den enkelte og samfundet. Den samlede pris er på 2,8 mia. kr. om året, hvilket er knap 150.000 kr. pr. individ. Prisen er målt for mennesker, der først er blevet diagnosticeret som voksne. Det er således prisen, når der ikke gøres noget ved lidelsen, beregnet for den gruppe, der er hårdt nok ramt til, at lidelsen opdages.

Det viser en analyse, som en forskergruppe bestående af forskere fra Copenhagen Business School (CBS), Aarhus Universitetshospital og University of Nottingham har gennemført for Rockwool Fondens Forskningsenhed. I analysen medregnes alle, der har fået konstateret ADHD, dvs. har en diagnose eller modtager ADHD-medicin, og hvor lidelsen således har været tydelig nok til, at den blev opdaget. Voksne med ADHD, som ikke har fået det konstateret, og som typisk er mere velfungerende, indgår ikke i analysen, der er under publicering fra Oxford University Press.

Går vi 15 år tilbage i tiden, var sygdommen nærmest ukendt. Men siden årtusindeskiftet er der sket en markant stigning i antallet af børn og voksne, der får ADHD-diagnosen. I 2013 modtog 1,4 pct. af alle danske børn (0-19 år) medicin mod ADHD, mens den tilsvarende andel tilbage i 1999 var 0,1 pct. Også for voksne er der sket en markant stigning. I 2013 modtog en halv procent medicin relateret til lidelsen, mens andelen i 1999 var praktisk talt nul.

Udgifter kan undgås

Forklaringen på de høje omkostninger, som nævnt 2,8 mia. kr. om året, er *ikke*, at ADHD koster meget for sundhedsvæsenet. Jo, det koster, men den helt store omkostning kommer, fordi mennesker med ADHD har betydeligt sværere ved at komme i beskæftigelse og er mere kriminelle end andre. Kun halvt så mange har fx et job.

Disse omkostninger er unødvendigt høje. Det siger professor Anders Sørensen fra CBS, der har ledet undersøgelsen: ”Vores beregning gælder voksne med ADHD, der ikke er blevet behandlet for tilstanden som børn. Så den fortæller, hvad den enkelte og samfundet taber, hvis man ikke formår at sætte ordentligt ind over for lidelsen *tidligt*.”

FIGUR 1

Andel personer, der har fået ADHD-medicin

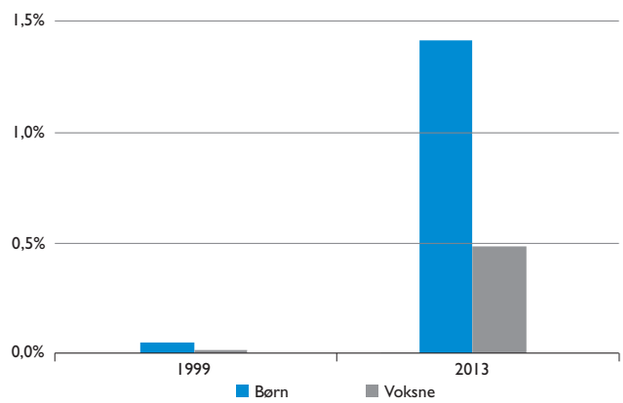

Note: ADHD-medicin vedrører ATC-koderne N06BA04, N06BA09, N06BA12. Børn er defineret som 0-19-årige.

KILDE: WWW.MEDSTAT.DK SAMT WWW.STATIKBANKEN.DK: TABEL BEF1A, BEF1A07 OG FOLK1.

Om den indsats, der i dag gøres for børn og unge med ADHD, så vil vise sig at give dem et bedre voksenliv, end de voksne med ADHD tidligere havde, vil fremtidig forskning kunne afklare.

Store konsekvenser for den enkelte

Analysen viser også, hvilken betydning lidelsen har for den enkeltes økonomi. De ADHD-ramte sammenlignes bl.a. med søskende, som ligner dem med hensyn til opvækst, social baggrund etc.

Det viser sig, at mennesker, der får konstateret ADHD, har knap 4.000 kr. mindre om måneden – netto, altså i hånden – i forhold til, hvad sammenlignelige personer uden lidelsen har. Også på det private plan har den lave beskæftigelsesgrad derfor meget stor indflydelse på økonomien. Men udover, at deres indkomst er mindre, så har de ADHD-ramte også ekstra udgifter, især til medicin og til behandling, og andre relaterede omkostninger, fordi fx de oftere end andre er ofre for en forbrydelse.

Indhold

Flere og flere behandles for ADHD
Antallet af personer i Danmark, der behandles for ADHD, er vokset voldsomt siden årtusindskiftet . . . . . side 3

Hvad er ADHD?
ADHD er en forkortelse for det engelske navn: Attention Deficit Hyperactivity Disorder . . . . . side 4

Voksne med ADHD er markant dårligere stillet end andre
Voksne med konstateret ADHD tjener mindre, er mere ledige og er i højere grad ramt af sygdomme end den øvrige befolkning . . . . . side 5

ADHD har store omkostninger for den enkelte
Knap 4.000 kr. om måneden efter skat og overførsler. Så meget mindre har et voksent menneske med ADHD . . . . . side 7

ADHD koster det offentlige dyrt
Godt og vel 100.000 kr. om året pr. person. Det er den pris, det offentlige betaler for en voksen, der har en konstateret ADHD-lidelse . . . . . side 8

De samlede omkostninger ved ADHD er store
De ca. 19.000 voksne med konstateret ADHD koster sig selv og samfundet 2,8 mia. kr. om året. Det svarer til 150.000 kr. om året pr. person. . . . . side 9

Flere og flere behandles for ADHD

Antallet af personer i Danmark, der behandles for ADHD, er vokset voldsomt siden årtusindskiftet.

Det gælder for børn, hvilket mange medier fra tid til anden fokuserer på. Men hvad der måske er mere overraskende er, at der også i forhold til voksne er sket en stigning i behandlingen.

I mange år har ADHD været betragtet som en børnesygdom i den forstand, at man har forventet, at lidelsen ville forsvinde med alderen. Det er først de senere år, at ADHD hos voksne for alvor er blevet studeret. Det er konstateret, at ADHD medfører en række negative følgevirkninger gennem livet, og at op mod 40 pct. af børn med ADHD fortsætter med at have det i deres voksenliv.

Dette større fokus på ADHD i voksenlivet ses også i de danske tal. Der eksisterer ikke nogen egentlig oversigt over, hvor mange der har fået diagnosen. Men Statens Serum Institut opgør antallet af personer, der har modtaget forskellige former for medicin, som gives i forlængelse af diagnosen. Af denne opgørelse ses, hvor stor vækst der har været i antallet af voksne, der modtager ADHD-medicin. Blandt voksne fik godt 600 personer ADHD-medicin i 1999 og knap 21.000 i 2013. Det svarer til en stigning på godt 3.000 pct.

Også blandt børn (0-19-årige) har der været en markant vækst i antallet, der behandles for ADHD. I 1999 fik knap 1.000 børn denne type medicin mod 18.000 børn i 2013. Det svarer til, at 1.800 pct. flere børn får ADHD-medicin i 2013.

Selvom der i perioden naturligvis også har været en vækst i befolkningen, er der, selv når der tages højde for denne vækst, stadig en markant vækst af personer, der får ADHD-medicin. Andelen af børn i Danmark, der modtager ADHD-medicin, er steget fra 0,1 pct. i 1999 til 1,4 pct. i 2013, og den tilsvarende andel af voksne er steget fra lige over 0 pct. til 0,5 pct.

FIGUR 2

Personer, der har fået ADHD-medicin i løbet af et år

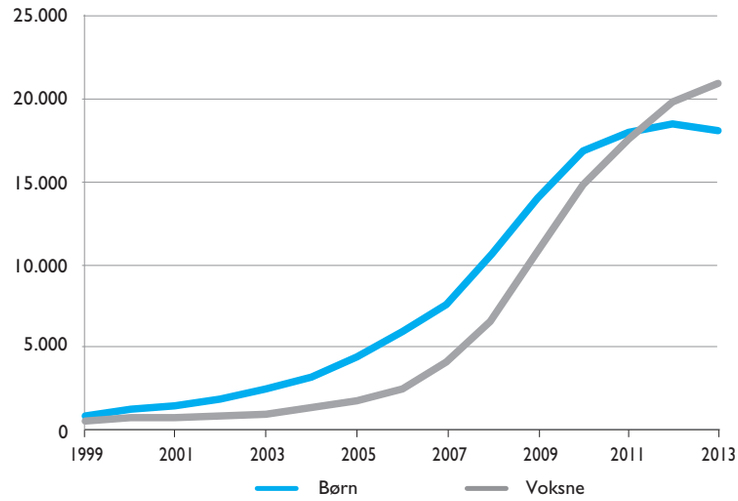

Note: ADHD-medicin dækker over ATC-koderne N06BA04, N06BA09 og N06BA12.
Børn henviser i denne opgørelse til 0-19-årige.

KILDE: WWW.MEDSTAT.DK

Antallet af børn og voksne, der får medicin for ADHD, er eksploderet siden årtusindskiftet.

Internationale sammenligninger

Det er ikke kun i danske sammenhænge, at ADHD har en markant plads i forskningen. Også internationalt er der gennem de senere år lavet flere og flere undersøgelser af udbredelsen af ADHD både hos børn og voksne. Og som med så meget andet er interessen for internationale sammenligninger stor. Det har imidlertid vist sig at være en betydelig udfordring at gennemføre disse sammenligninger.

For det første opgøres ADHD forskelligt verden over. Fx bruger USA en anden klassificering af diagnoser (DSM-V), end vi gør i det meste af Europa (ICD-10). Det betyder, at kriterierne for en ADHD-diagnose i USA er bredere end i Europa, hvor kriterierne er noget strengere – og derfor vil en sammenligning vise, at en større andel af befolkningen i USA har ADHD.

For det andet bærer den eksisterende forskning meget præg af forskellige metoder og kilder, der ikke er sammenlignelige på tværs af landegrænser.

Det er således meget svært at konkludere noget om, hvordan Danmark ligger i forhold til andre lande, hvad angår antallet af personer med ADHD. WHO har gennemført en *World Mental Health Survey* inkluderende ti lande, hvor konklusionen var, at 3,4 pct. af den voksne befolkning har ADHD. Det dækker dog over betydelige forskelle landene imellem, fx betinget af hvor længe de har været opmærksomme på problemet. Angiveligt var andelen i Spanien 1,3 pct., mens der i Frankrig med hele 7,3 pct. var tale om et niveau, der er svært at forstå.

Hvad er ADHD?

Flere og flere diagnosticeres med ADHD. Og det er ikke kun børn – voksne bliver også i stadigt større omfang behandlet for ADHD.

ADHD er en forkortelse for det engelske navn: *Attention Deficit Hyperactivity Disorder,* som dækker over en lidelse karakteriseret ved kernesymptomerne hyperaktivitet, impulsivitet og opmærksomhedsforstyrrelse. Personer med ADHD kan være forskelligt påvirket af symptomerne.

ADHD er en af de mest almindelige børnepsykiatriske forstyrrelser og udgør den hyppigste henvisningsårsag til børne- og ungdomspsykiatrien. Symptomerne og de associerede forringede neuropsykologiske færdigheder er allerede tydelige i førskolealderen, hvor symptomerne kan medføre væsentlig funktionsnedsættelse. Men det at fatte mistanke om ADHD så tidligt i livet er tit behæftet med usikkerhed og tilbageholdenhed, for små børn er jo af natur både impulsive og urolige, og deres opmærksomhedsfunktioner er slet ikke færdigudviklede. Derfor ser man fra professionel side ikke kun isoleret på ADHD-symptomerne, når man undersøger barnet – man vurderer i høj grad, i hvilket omfang symptomerne påvirker barnets dagligdag. Små børn med ADHD vil være forskelligt påvirket, men symptomerne medfører ofte et negativt forælder/barn-samspil, ringere sociale relationer med jævnaldrende, ringere faglige færdigheder og mindre skoleparathed samt større risiko for at pådrage sig alvorlige fysiske skader. Undersøgelser har vist, at forældre til små børn med ADHD oplever betydeligt mere stress og er dobbelt så tilbøjelige til være skilt, inden barnet er fyldt 8 år.

Så små børn med ADHD er dårligere stillet, når de skal i skole, end deres jævnaldrende kammerater uden ADHD. Hvis deres symptomer ikke er blevet opsporet tidligt, så bliver de hurtigt tydelige, når barnet starter i skolen. ADHD-symptomerne medfører nemlig typisk, at barnet ikke kan honorere de krav, der nu engang stilles i skolen – altså krav om at sidde stille, koncentrere sig, fordybe sig, modtage kollektive beskeder på klasseplan, begå sig i en skolegård med mange elever osv. osv. Ubehandlet ADHD udløser herefter stor risiko for at udvikle en række sekundære negative følgevirkninger indenfor indlæring, manglende faglig udvikling og præstation og dårlige sociale relationer med både voksne og jævnaldrende. Børn med ADHD er også i høj risiko for at udvikle misbrug, anti-social og kriminel adfærd samt personlige og arbejdsmæssige problemer, der kan vare ved gennem ungdomsårene og ind i voksenlivet.

På trods af en omfattende forskningsindsats i forsøget på at finde frem til årsagen til ADHD, har man ikke kunnet dokumentere en enkel enten genetisk, biologisk eller miljømæssig forklaringsmodel. I dag har man forståelsen af ADHD som en neuroudviklingsforstyrrelse, der er forårsaget af et komplekst samspil mellem biologiske, genetiske og miljømæssige faktorer. Nogle børn med ADHD bliver mindre plaget af symptomerne med god behandling og forståelse, men samlet set fortsætter symptomerne hos op mod 40 pct. ind i voksenlivet. Konsekvenserne af de ringere udviklingsforhold i barndommen og ungdommen kan også fortsætte med at sætte sine negative spor langt ind i voksenlivet hos endnu flere.

ADHD
er tit kun ét af flere problemer

ADHD har vist sig ofte at være sammenhængende med andre psykiske lidelser. Det er oftest lidelser som angst, depression og adfærdsforstyrrelser.

Samtidig hænger ADHD også ofte sammen med et stofmisbrug. Forskningen peger på, at op imod hver fjerde stofmisbruger har ADHD.

Voksne med ADHD er markant dårligere stillet end andre

Voksne med konstateret ADHD tjener mindre, er mere ledige, er i højere grad ramt af sygdom og har flere domme for kriminalitet end den øvrige del af befolkningen.

Sådan lyder et af de centrale resultater i en analyse fra Rockwool Fondens Forskningsenhed af den voksne del af Danmarks befolkning, som lider af ADHD.

I analysen undersøges voksne, som har fået konstateret ADHD i perioden 1995-2010. Fælles for dem er, at de først er blevet diagnosticeret i deres voksenliv – altså efter at de er fyldt 18 år. Og de er sammenlignet med den brede befolkning under hensyntagen til aldersfordeling og andre demografiske forskelle.

Analysen viser, at voksne med konstateret ADHD tjener markant mindre end andre. Deres gennemsnitlige årlige lønindkomst er 195.000 kr., mens den er 309.000 kr. for andre. Det er en forskel på 114.000 kr.

Samme billede ses, når man fokuserer på personlig indkomst – dvs. løn, kapitalindkomst og overførsler. Mennesker med konstateret ADHD har en samlet årlig indkomst på 211.000 kr., mens andre har en indkomst på 321.000 kr. ADHD giver således i denne gruppe 110.000 kr. mindre i samlet indkomst.

Forskellen på voksne med ADHD og andre er altså størst, når man udelukkende betragter lønindkomst. Det skyldes, at de voksne med konstateret ADHD i større omfang end den samlede befolkning modtager overførselsindkomster.

De større overførselsindkomster hænger sammen med en lavere beskæftigelse: Kun 33 pct. af dem, der har konstateret ADHD, er lønmodtagere, mens det samme gælder for 67 pct. blandt andre i samme aldersgruppe.

Mere syge

Det er ikke kun i forhold til arbejde, at voksne med ADHD har udfordringer. Også i forhold til sundhed skiller de sig ud.

Har man ADHD, har man tit også andre psykiske diagnoser. I gennemsnit har voksne med konstateret ADHD 2,5 psykiske diagnoser – foruden diagnosen ADHD. I den øvrige del af befolkningen har hver person i gennemsnit 0,3 psykiske diagnoser. Altså en forskel på mere end to diagnoser pr. person.

Også når det gælder somatiske lidelser, er personer med konstateret ADHD mere syge. De har større udgifter til medicin, de modtager flere sundhedsydelser af kommunen, og de ligger på sygehusene i længere tid. Fx bruger voksne med konstateret ADHD fem gange så meget på medicin (10.000 kr. mod 2.000 kr. årligt), og de ligger dobbelt så længe på sygehuset (4,5 dage mod 2,4 dage om året).

TABEL 1

Voksne med ADHD sammenlignet med jævnaldrende i den generelle befolkning

	Voksne med ADHD	Andre
Lønindkomst	195.000	309.000
Personlig indkomst	211.000	321.000
Andel lønmodtagere (pct.)	33	67
Antal psykiske diagnoser	2,5	0,3
Udgifter til receptpligtig medicin	10.000	2.000
Antal sygesikringsydelser	31	17
Antal sengedage på hospital	4,5	2,4
Andel dømt for kriminalitet (pct.)	47	20
Heraf ved trafikforseelser	14	11

Note: Tabellen viser gennemsnittet for den pågældende gruppe. Voksne, der har fået diagnosen efter 50-års-alderen, er ikke medtaget i undersøgelsen, idet diagnosen for ADHD kan være påvirket af fx demens i denne alder. Personlig indkomst inkluderer overførsler mv. Andel dømt for kriminalitet angiver, hvorvidt personer op til og med 2010 er blevet dømt, dog er mindre trafikforseelser med bøder på under 1.000 kr. ikke med i statistikken.

KILDE: ROCKWOOL FONDENS FORSKNINGSENHED

Fylder i fængslerne

Voksne, som har fået konstateret ADHD, adskiller sig også fra andre ved at være mere kriminelle.

Hele 47 pct. af de voksne med ADHD er straffet for en kriminel handling (herunder bøde), mens det samme gælder for 20 pct. af den øvrige befolkning. Desuden er det værd at bemærke, at andelen af lovovertrædelser, der vedrører trafik, kun udgør en fjerdedel for de voksne med ADHD. Det betyder, at tre fjerdedele af de dømte har begået alvorlige forbrydelser, som fx tyveri eller vold. I den samlede befolkning er det kun halvdelen af lovovertrædelserne, der har samme alvorlighed.

Voksne med ADHD har også en mar-

kant forhøjet sandsynlighed for at være offer for en forbrydelse, når man sammenligner med resten af befolkningen.

Ingen diagnose i barndommen

Som nævnt omfatter undersøgelsesgruppen kun mennesker, der har fået diagnosen efter det fyldte 18. år. Forklaringen er, at man på denne måde renser tallene for mennesker, der har fået diagnosen og eventuelt er blevet behandlet for ADHD i barndommen. Dermed kan resultaterne tages som et udtryk for, hvordan ADHD, som er tydelig nok til, at det bliver konstateret, påvirker voksenlivet, hvis det ikke behandles i barndommen.

Baggrunden for analysen er oplysninger på cpr-niveau om den voksne danske befolkning. Voksne med ADHD er fundet ved enten at have en diagnose fra det regionale sundhedsvæsen eller ved at have modtaget ADHD-medicin. Den samlede gruppe består af 18.993 personer. Gruppen er relativt ung sammenlignet med den øvrige befolkning, da mere end seks ud af ti er under 35 år.

Personer med konstateret ADHD er de hårdest ramte

Gruppen af voksne med ADHD omfatter personer med konstateret ADHD og en gruppe, der formentlig klarer sig bedre og derfor i mindre grad bliver diagnostitceret med ADHD. Derfor er de målte omkostninger pr. person med konstateret ADHD formentlig højere end for alle, der rent faktisk har ADHD. Til gengæld er de samlede omkostninger, analysen når frem til, lavere, idet ikke alle er med.

ADHD har store omkostninger for den enkelte

Knap 4.000 kr. om måneden efter skat og overførsler. Så meget mindre har et voksent menneske med ADHD.

Det viser en analyse, hvor privatøkonomien hos mennesker, der lider af ADHD, sammenlignes med økonomien hos søskende af samme køn, der ikke har sygdommen. Privat omkostning er det, den pågældende selv skal dække, som fx tab af lønindkomst, medicinudgifter eller modsat ekstra overførselsindkomster.

Mennesker med ADHD har en udfordring, der besværliggør eller til tider helt umuliggør, hvad der for andre forekommer at være almindelige gøremål. Som fx at have et job – og fastholde det over en længere periode. De er samtidig mere syge end andre. Begge dele har helt konkret betydning for de udgifter, som denne gruppe har.

Langt den største omkostning ved lidelsen er, at man har en mindre lønindkomst end andre. Som det fremgår af tabel 2, har mennesker, der har fået konstateret ADHD, en årlig lønindkomst, der gennemsnitligt er 115.000 kr. mindre end deres søskende. Det betyder dog samtidig, at de betaler 31.000 kr. mindre i skat end deres søskende, og det opvejer noget af den store private omkostning i forhold til løn.

Det er dog ikke hele regnestykket. For samtidig har voksne med ADHD andre indtægter. De får flere offentlige overførsler i form af kontanthjælp, sygedagpenge og førtidspension. Gennemsnitligt får de 48.000 kr. mere i offentlige overførsler end deres søskende.

Samlet set er den årlige omkostning ved at have ADHD godt 45.000 kr. – eller knap 4.000 kr. om måneden. Der er vel at mærke tale om nettokroner – dvs. at de har 4.000 kr. mindre end deres søskende til forbrug.

Prisen i forhold til befolkningen som helhed

Når man sammenligner med søskende, er der relativ stor sikkerhed for, at sammenligningsgruppen netop er sammenlignelig med ADHD-gruppen. De har samme opvækstvilkår, sociale baggrund og det samme genetiske udgangspunkt.

Men billedet er i store træk det samme, hvis man sammenligner med den øvrige befolkning. Dette er også sket i analysen, idet der dog er taget højde for alderssammensætning og andre demografiske karakteristika.

De samlede private omkostninger ved ADHD er i det tilfælde 35.000 kr. og altså mindre, end de er i forhold til søskende. Forskellen skyldes primært to modsatrettede effekter.

Det ene er, at voksne med konstateret ADHD har en markant lavere løn end en sammenlignelig gruppe af befolkningen – hele 152.000 kr. lavere om året. Men samtidig modtager de i gennemsnit 63.000 kr. mere i overførselsindkomst i forhold til andre. Det er 15.000 kr. mere end søskendeanalysen kom frem til.

Variationen i private omkostninger er således styret af både løntab og overførselsindtægt i forhold til den valgte sammenligningsgruppe.

Uanset sammenligningsgruppen giver det samme resultat: At voksne med konstateret ADHD har større private omkostninger end andre. Resultatet er således ikke drevet af, hvilken sammenligningsgruppe, man vælger.

TABEL 2

Private omkostninger ved ADHD i 2010, når der sammenlignes med søskende (kr. pr. person)

Disponibel indkomst	Lønindkomst	-115.253
	Skat	30.561
Overførsler	Udgifter til receptpligtig medicin	-1.877
	Kontanthjælp	7.746
	Sygedagpenge	28.133
	Førtidspension	11.969
	Offeromkostning*	-6.476
	SU	-115
I alt		-45.313

Note: *Offeromkostning er omkostningen ved at være offer for en forbrydelse.

KILDE: ROCKWOOL FONDENS FORSKNINGSENHED

ADHD koster det offentlige dyrt

TABEL 3

Offentlige omkostninger ved ADHD i 2010, når der sammenlignes med søskende (kr. pr. person)

Overførsler	Kontanthjælp	-7.746
	Sygedagpenge	-28.133
	Førtidspension	-11.969
	Skat	-30.561
Trafik og kriminalitet	Trafikulykker	-4.328
	Kriminalitet	-2.389
Anbringelser	Anbringelser	-4.097
	Forebyggende tiltag	-1.142
Uddannelse	Uddannelse	-61
	SU	115
Sundhed	Sygehuse	-252
	Alment praktiserende læger	-1.492
	Speciallæger	-563
	Psykologer	-2.041
	Andre læger	-256
	Udgifter til receptpligtig medicin	-6.114
Samlede offentlige omkostninger		-101.028

KILDE: ROCKWOOL FONDENS FORSKNINGSENHED

Godt og vel 100.000 kr. om året pr. person. Det er den pris, det offentlige betaler for en voksen, der har konstateret ADHD.

Det viser en beregning, hvor det offentliges økonomi i forhold til mennesker med konstateret ADHD er blevet sammenlignet med den tilsvarende økonomi i forhold til deres søskende af samme køn. Udgifterne til de to grupper sammenlignes for at vurdere, hvad meromkostningen – eller mindreindtægterne – er for det offentlige, når en voksen har konstateret ADHD.

Og resultatet er altså, at den samlede årlige omkostning for det offentlige ved den lidt sværere ADHD er 101.000 kr. pr. person. Denne omkostning for det offentlige er sammensat af en lang række forskellige ekstraudgifter samt fravær af visse indtægter. Fraværet af indtægter skyldes, at personer med konstateret ADHD har sværere end andre ved at fastholde et job, gennemføre en uddannelse, og de er mere syge og mere kriminelle.

Sammensætning af disse poster fremgår af tabel 3. Som det ses af tabellen, er omkostningen primært drevet af to forhold: overførsler og sundhedsudgifter.

Voksne med konstateret ADHD får i langt større omfang end deres søskende overførsler fra det offentlige. De har altså en mindre lønindtægt, hvilket betyder, at de betaler mindre i skat end deres søskende. Alene det offentliges omkostning til kontanthjælp, sygedagpenge, førtidspension og mindre skattebetaling udgør 78.000 kr., hvilket svarer til 78 pct. af den samlede offentlige omkostning ved lidelsen.

Og samtidig har det offentlige en række ekstra sundhedsudgifter. Især udgifter til receptpligtig medicin, psykologer og alment praktiserende læger er omkostningsfulde. Samlet udgør den offentlige ekstraomkostning til sundhed 10.717 kr. årligt pr. person.

Omkostningen i forhold til befolkningen som helhed

Der er en klar fordel ved at sammenligne søskende med hinanden. Fordelen er, at man er sikker på, at de personer, man sammenligner, har samme baggrund og forældre. Eventuelle forskelle mellem søskende skyldes ikke forskelle i deres baggrund og miljø. De forskelle, der kan spores, skyldes derfor med større sandsynlighed ADHD og ikke alle mulige andre forhold.

Det er selvfølgelig også muligt at sammenligne voksne med konstateret ADHD med befolkningen som helhed – hvor man tager højde for alderssammensætning og andre demografiske forskelle på grupperne.

Billedet forbliver det samme: Det offentlige har store meromkostninger ved ADHD. Men omkostningerne er størst, når der sammenlignes med hele befolkningen.

Det offentliges omkostning er 155.000 kr., når man sammenligner med hele befolkningen. Det er 54.000 kr. mere, end når man sammenligner med søskende.

Det kan primært tilskrives større offentlige merudgifter til overførsler, når der sammenlignes med hele befolkningen. Ses der samlet på overførsler og skatteindbetaling, er meromkostningen 125.000 kr. for en person med konstateret ADHD. Det er hele 47.000 kr. mere end ved sammenligningen med søskende.

Samlede omkostninger ved ADHD (er store)

De ca. 19.000 voksne med konstateret ADHD, der bor i Danmark, koster sig selv og samfundet 2,8 mia. kr. om året. Det svarer til 150.000 kr. pr. person.

Det viser en analyse, hvor mennesker med ADHD er blevet sammenlignet med deres søskende. I sammenligningen er der desuden taget højde for alderssammensætning og andre demografiske karakteristika.

Omkostningen, der her kaldes *den samfundsmæssige omkostning*, består af to elementer – dels et privat, dels et offentligt element.

Den private omkostning er den merudgift, som den voksne med konstateret ADHD selv afholder, som fx tabt arbejdsfortjeneste, dårligere uddannelse eller medicinudgifter. Den offentlige omkostning er udgifter til fx læger, sygehuse, overførsler og følger af kriminalitet.

Tabel 4 viser omfanget af de samfundsmæssige omkostninger ved konstateret ADHD for samfundet som helhed i 2010. Som det fremgår, er prisen 2,8 mia. kr., hvoraf hele 69 pct. bæres af det offentlige.

De offentlige omkostninger ved ADHD består primært af tre udgiftsposter. De to af dem hænger sammen med et mindre arbejdsudbud. Nemlig udgiften til (eller rettere mindreindtægten fra) skat og til ekstra overførsler. Det er i sig selv ikke overraskende, da ADHD påvirker arbejdsevnen, fordi faktorer såsom forringet arbejdshukommelse, koncentration og måske endda visse sociale udfordringer er en konsekvens af sygdommen. Derudover har samfundet ekstraudgifter i forbindelse med, at mennesker med konstateret ADHD begår mere kriminalitet end andre. Samlet set udgør de tre poster 1,6 mia. kr.

De private omkostninger ved ADHD er som nævnt markant mindre end de offentlige. Det skyldes to modsatrettede effekter. Den ene er, at voksne med konstateret ADHD tjener en mindre løn end andre.

TABEL 4

De samlede samfundsmæssige omkostninger ved ADHD i 2010 (mio. kr.)

Private omkostninger	Disponibel lønindkomst	-1.609
	Overførsler, uddannelse mm.	748
	I alt	-861
Offentlige omkostninger	Skat, overførsler og kriminalitet	-1.617
	Anbringelser mm.	-100
	Uddannelse	1
	Sundhed	-204
	I alt	-1.919
I alt		-2.779

KILDE: ROCKWOOL FONDENS FORSKNINGSENHED

Data

Voksne med konstateret ADHD er identificeret gennem to af de danske registre, der registrerer danskere ud fra deres cpr-numre.

Det ene register – Det Psykiatriske Centralregister – er brugt til at finde de voksne, der har fået stillet diagnosen ADHD i det regionale sundhedsvæsen. Det vil oftest sige på et sygehus. Der findes i de danske registre ikke oplysninger om diagnoser givet udenfor den regionale sektor, som hos fx private psykologer eller privatpraktiserende psykiatere.

Det andet register – Lægemiddeldatabasen – dækker i den forbindelse nogle af de personer, som Det Psykiatriske Centralregister ikke kan vise. I Lægemiddeldatabasen findes oplysninger om al receptpligtig medicin. Derfor er dette register brugt til at finde de personer, der har modtaget ADHD-medicin. Og det er uanset, hvor og hvornår de har fået stillet en diagnose.

Via cpr-numre er det muligt at finde mange andre oplysninger om dem fra andre registre. Det er fx muligt at sige, hvor mange voksne med ADHD, der har et job, hvad de får i løn eller overførsler, hvor gamle de er, hvilken uddannelse de har og lignende.

Det løntab udgør 1,6 mia. kr. på nationalt plan. Men som bekendt træder det offentlige til, når mennesker – af den ene eller anden grund – ikke er i stand til selv at oppebære en tilstrækkelig løn til at kunne leve for. Voksne med konstateret ADHD får derfor flere overførsler end en i øvrigt sammenlignelig gruppe mennesker – hele 0,7 mia. kr. mere i alt.

Krise eller ej – store omkostninger

Overførsler udgør altså en helt central del af regnestykket i forhold til såvel private som offentlige omkostninger ved konstateret ADHD. Som nævnt er analysen foretaget på baggrund af oplysninger fra 2010 – hvor den økonomiske krise var udtalt.

I en krisetid er nogle mennesker – som måske godt kunne arbejde, hvis der var mangel på arbejdskraft – ledige. Derfor er det også nærliggende at spørge, hvor meget af den ovennævnte effekt, der skyldes den krise som Danmark såvel som mange andre lande var påvirket af i 2010?

Den problemstilling er undersøgt ved at gennemføre en analyse med 2007-tal, hvor arbejdsmarkedstilknytningen blev undersøgt for de personer, der havde konstateret ADHD i 2010. I 2007 var krisen endnu ikke en realitet, der var derimod højkonjunktur med meget lav arbejdsløshed.

Denne analyse viser, at der i 2007 ville være tale om sociale omkostninger på 2,3 mia. kr. Altså 0,5 mia. kr. lavere end i 2010.

Krisen har altså øget den samfundsmæssige omkostning ved ADHD. Men det overordnede billede var i 2007 det samme – at omkostningerne ved ADHD er betydelige.

Netop udgivet:

Styring, ledelse og resultater på ungdomsuddannelserne

Projektet blev publiceret den 21. august 2014.

Den centrale publikation fra projektet om ungdomsuddannelserne er:

Lotte Bøgh Andersen, Peter Bogetoft, Jørgen Grønnegård Christensen og Torben Tranæs (red.). 2014. *Styring, ledelse og resultater på ungdomsuddannelserne*. Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Derudover udsendtes syv akademiske papers:

Peter Bogetoft, Eskil Heinesen og Torben Tranæs. 2014. *The Efficiency of Educational Production: A Comparison of Denmark with other OECD Countries.* Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Peter Bogetoft og Jesper Wittrup. 2014. *Benchmark af erhvervsuddannelserne.* Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Jesper Rosenberg Hansen og Christian Bøtcher Jacobsen. 2014. *Competition or Cooperation? A Longitudinal Case Study of NPM Reforms' Influence on Strategic Management in Upper Secondary Schools.* Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Christian Bøtcher Jacobsen og Lotte Bøgh Andersen. 2014. *Leading Public Service Organizations.* Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Christian Bøtcher Jacobsen og Lotte Bøgh Andersen. *Is Leadership in the Eye of the Beholder? A Study of Intended and Perceived Leadership Strategies and Organizational Performance.* Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

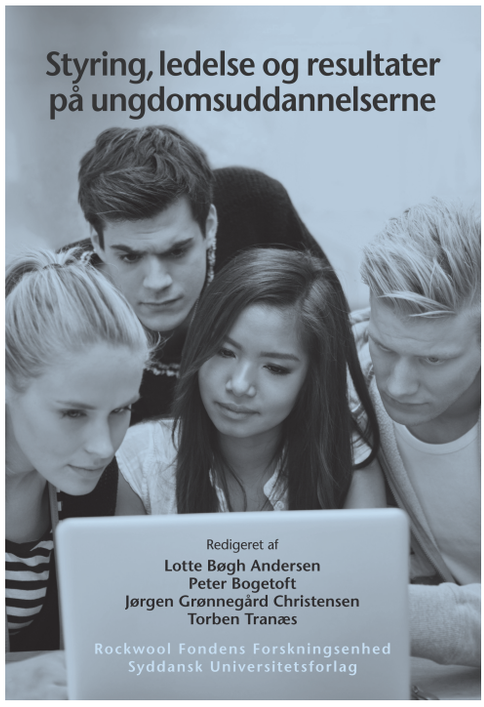

Camilla Denager Staniok. 2014. *Goal Prioritization and Commitment in Public Organizations.* Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Camilla Denager Staniok og Christian Bøtcher Jacobsen. 2012. *Sharing the Fire. The Igniting Role of Transformational Leadership on the Relationship Between Public Managers' and Employees' Organizational Commitment.* Odense: Syddansk Universitetsforlag og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Læs det tilhørende nyhedsbrev dateret august 2014 på adressen:

http://www.rff.dk/publikationer/nyhedsbreve/2014

Rockwool Fondens Forskningsenhed. Nyhedsbrev (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i Enheden.
Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.